

Historisch moment!

Nieuwe wet medezeggenschap voor cliëntenraden en over directe inspraak cliënten en vertegenwoordigers) door Tweede Kamer aangenomen.

Tweede Kamer akkoord met nieuwe wet

Na 22 jaar is er eindelijk door de Tweede Kamer een nieuwe Wet Medezeggenschap Cliënten Zorginstellingen aangenomen. Op dinsdag 20 november stemde de Tweede Kamer over het wetsontwerp van december 2017, nog later aangebrachte wijzigingen in het wetsvoorstel van de Minister van VWS en een groot aantal amendementen van leden van de Tweede Kamer.

Een historisch moment. De huidige wet uit 1996 werd al snel als verouderd gezien. Een en ander naar aanleiding van een al vijf jaar later uitgevoerde evaluatie in opdracht van de bewindslieden van VWS. Verschillende initiatieven om tot een nieuwe wet te komen strandden, vooral als gevolg van het enkele keren voortijdig vallen van een kabinet.

Wij hielden u via Actueel op onze site en middels berichten steeds op de hoogte van de ontwikkelingen: wetsontwerp, schriftelijke vragen leden Tweede Kamer en antwoorden Minister, voorstellen van de Minister om het eigen wetsontwerp nog te wijzigen naar aanleiding van de vragen, plenaire debat Tweede kamer met de Minister eerste fase, plenaire debat tweede fase, een groot aantal amendementen van leden van de Tweede Kamer om te pogen het wetsontwerp nog te wijzigen en ook nog moties van leden naar aanleiding van het wetsvoorstel. Alle teksten tot en met alle laatste wijzigingen via de amendementen kunt u op onze website zien.

Wijzigingen op het laatste moment

De nog door de Tweede Kamer op dinsdag 20 november aangebrachte amendementen waren:

1. Locaties van instellingen in de langdurige zorg waar in de regel meer dan 10 natuurlijke personen zorg verlenen (een deelkracht telt als één persoon) dienen nu sowieso een cliëntenraad te krijgen tenzij dat niet redelijk is of er geen behoefte aan is (amendement 38 van de leden Dik-Faber, Slootweg, Hijink, Bergkamp, Ellemeet en Kerstens).
NB: de Minister had in zijn wetsvoorstel aangegeven dat eerst een representatieve delegatie er uitdrukkelijk om moet verzoeken en dat het redelijk moet zijn. Al met al is het principe dus nu “ja, tenzij” geworden in plaats van “neen, tenzij”. KansPlus heeft zich zeer ingespannen om het belang van deze wijziging voor het voetlicht te brengen en is erg blij met de einduitslag op dit punt. De barrière van eerst “een representatieve delegatie” die moet opstaan en mogelijke tegenstand van de zorgorganisatie (zoals nu ook helaas geregeld voorkomt) achtten wij zeer groot. Uit de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp blijkt dat het voor de zorgorganisatie niet snel mogelijk is te argumenteren dat het niet redelijk is een cliëntenraad in te stellen indien er doorgaans meer dan 10 zorgmedewerkers werkzaam zijn. De zorgorganisatie dient daarom doorgaans een raad voor de kleinschalige locaties in de langdurige zorg in te stellen tenzij er geen behoefte is. Desnoods kunnen cliënten of vertegenwoordigers naar de Landelijke Commissie Vertrouwenslieden (LCvV), de geschillencommissie voor de WMCZ stappen.
2. Er hoeft bij bepaalde vormen van kleinschalige ambulante zorg geen cliëntenraad te worden ingesteld. Dit wordt pas nodig indien er in de regel in plaats van 10 meer dan 25

natuurlijke personen zorg verlenen (amendement 33 van de leden Stoffer, Van der Staaij en De Vries).

3. Wat betreft instellingen die *vrijwillig* cliëntenraden instellen in het geval dat er in de regel 10 of minder natuurlijke personen zorg verlenen: voor deze cliëntenraden kunnen nu minder regels worden afgesproken dan die voor raden gelden die ingesteld zijn voor locaties waar meer dan 10 zorgmedewerkers gelden (amendement 34 van de leden De Vries, Dik-Faber en Bergkamp).

4. Wat betreft plichten van de cliëntenraad: in aanvulling op wat al was geregeld dienen de raden nu te zorgen voor het regelmatig inventariseren van de wensen en meningen van de cliënten en vertegenwoordigers. En er voor te zorgen dat zij worden geïnformeerd over de werkzaamheden van de raad en de resultaten daarvan (amendement 14 van de leden De Vries en Bergkamp).

NB: in het wetsvoorstel van de Minister was slechts in de wet vastgelegd dat de zorgorganisatie hierbij hulp verleent. In de Memorie van Toelichting was aangegeven dat de raad in het eigen huishoudelijk reglement diende te bepalen hoe zij een en ander wil vormgeven. Al met al was dat een wat indirectere manier van beschrijven van de plicht van de raad tot contact met de achterban en is dus die plicht nu directer of helderder vastgelegd.

5. Wat betreft het vergoeden van de kosten van juridische bijstand van de raden bij rechtsgedingen over de toepassing van de wet: in het wetsontwerp was geregeld dat de kosten van de raad dienen te worden vergoed door de zorgorganisatie. Bij amendement is nu toegevoegd dat deze kosten “redelijkerwijs noodzakelijk” moeten zijn (amendement 32 van de leden Stoffer en Vander Staaij).

NB: hetzelfde gaat gelden bij verzoeken aan de kantonrechter om de zorgorganisatie te verplichten een uitspraak van de geschillencommissie (Landelijke Commissie Vertrouwenslieden) na te komen of bij het indienen van een zogenaamd enqueteverzoek bij de landelijke Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam in het geval van wanbestuur of wanbeleid. De toevoeging lijkt op een verslechtering van de positie van de raden, immers er is geen ongelimiteerde vergoeding meer mogelijk. Uit jurisprudentie blijkt echter dat de rechter niet snel van mening is dat kosten onredelijk zijn. Een goede gespecialiseerde juridisch ondersteuner of advocaat kost tegenwoordig het nodige. Voorts kan de raad sowieso bij een verschil van inzicht met de zorgorganisatie naar de LCvV stappen.

6. Wat betreft het adviesrecht van de cliëntenraad over een voorgenomen besluit over de selectie en de benoeming van personen die de raad onafhankelijke ondersteuning zullen verlenen: hierover krijgt de raad nu *instemmingsrecht* in plaats van adviesrecht (amendement 30 van de leden Bergkamp en Dik-Faber).

NB: een heel belangrijke verbetering. Een raad dient zoals ook de indieners van het amendement toelichten, zal intensief en veelvuldig samen moeten werken met de onafhankelijke ondersteuner, waardoor het van belang is dat de samenwerking goed verloopt. De raad dient daarom nauw betrokken te zijn bij de selectie en benoeming van zijn ondersteuner. Voor dit principe heeft KansPlus zich graag ingespannen en is ook bij dit punt erg blij met de einduitslag.

7. In het wetsontwerp was bepaald dat de raad instemming kan onthouden bij een aantal onderwerpen. En dit met redenen omkleed. De raad behoefde in zo een situatie niet tenminste eenmaal eerst nog overleg te voeren met de zorgorganisatie voorzover dat

redelijkerwijs mogelijk is. Dit wordt alsnog gerepareerd (amendement 24 van de leden Stoffer, Van der Staaij en Kerstens).

8. In het wetsontwerp was bepaald dat de zorgaanbieder naar de LCvV kan stappen indien de raad niet instemt met een voorgenomen besluit dat onder het instemmingsrecht valt. De LCvV kon alsnog die instemming geven in het geval de raad onredelijk was en in het geval het voorgenomen besluit naar het oordeel van de LCvV toch geveerd is om “zwaarwegende bedrijfsorganisatorische, bedrijfseconomische of bedrijfssociale redenen”. De laatste drie termen zijn bij amendement vervallen, waardoor alleen “zwaarwegende redenen” overgebleven zijn (amendement 25 van de leden Stoffer, Van der Staaij, Kerstens, Ellemeet, De Vries en Slootweg). Zo kan de LCvV dus ook andere zwaarwegende redenen van bijvoorbeeld zorginhoudelijke aard wegen.
9. Bij amendement is ook een nieuw artikel toegevoegd. In de wet wordt nu vastgelegd dat de Raad van Toezicht en de raad tenminste één keer per jaar overleggen met elkaar. En dat de Raad van Toezicht de raad ten minste één keer per jaar informeert over hetgeen zij heeft gedaan met de inbreng van de raad in dit overleg of de overleggen (amendement 11 van lid Bergkamp).
10. Tenslotte is bij amendement nog de rechtsgang gewijzigd. In het wetsontwerp was geregeld dat raden zich niet behoeven neer te leggen bij een uitspraak van de LCvV indien de raad van mening is dat de LCvV een niet terechte uitspraak heeft gedaan. In beroep kon worden gegaan bij de kantonrechter en vervolgens was het ook nog mogelijk hoger beroep aan te tekenen bij het Gerechtshof en in cassatie te gaan bij de Hoge Raad. Dit wordt nu ingekort. Van een uitspraak van de LCvV kan alleen nog in beroep gegaan worden bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof in Amsterdam (amendement 22 van de leden Stoffer, Van der Staaij, De Vries, Kerstens en Slootweg).
NB: dit voorkomt jarenlange procedures. KansPlus is blij met deze inkorting waardoor raad en instelling sneller weten waar ze aan toe zijn. Gesteld kan worden dat de kwaliteit van de uitspraken van de Ondernemingskamer door ons als zeer hoog worden ingeschat. Zij werken ook met meervoudige “gerechtshofkamers” waaraan meerdere rechters (eigenlijk raadsheren genoemd bij de gerechtshoven) deelnemen. Daarnaast heeft de Ondernemingskamer expertise opgebouwd voor vergelijkbare geschillen op basis van de Wet Medezeggenschap Scholen en de Wet op de Ondernemingsraden. Voorts oordeelde de Ondernemingskamer over verschillende verzoeken van raden uit de langdurige zorg in het kader van het enquêterecht.

Moties

De Tweede Kamer heeft niet alleen wijzigingen aangebracht in de wetstekst. Ook zijn enkele moties aangenomen waarbij de Tweede Kamer de Minister verzoekt iets te doen.

Een drietal moties zijn aangenomen.

1. Allereerst is de Minister verzocht om samen met het veld medio 2019 een congres te organiseren met als doel om ideeën uit te wisselen, de directe inspraak uit artikel 2 uit de wet verder vorm te geven en te komen tot een handreiking over hoe deze directe inspraak effectief kan worden vormgegeven. Voorts om deze handreiking actief te verspreiden onder de relevante partijen en de Tweede Kamer hier eind 2019 over te informeren.

2. Voorts is de Minister verzocht middels een nog vast te stellen zogenaamde algemene maatregel van bestuur (amvb), te bepalen dat de wet niet van toepassing is op pgb-gefinancierde wooninitiatieven waar de vertegenwoordigers van de bewoners het bestuur vormen en namens hen de regie over de zorg hebben. De Kamer vond dat dit soort kleinschalige wooninitiatieven niet gelijkgesteld moeten worden met professionele organisaties.
3. Ook is de Minister verzocht de Kamer jaarlijks te informeren over de (trends in de) door zorginstellingen in hun Jaardocument Maatschappelijke Verantwoording aan de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) aan te leveren gegevens over bijvoorbeeld de aanwezigheid van cliëntenraden, de ondersteuning daarvan in financiële en materiële zin alsook de tevredenheid van cliëntenraden hierover, het aantal ongevraagde adviezen alsook de mate waarin die tot maatregelen hebben geleid en de instelling van commissies van vertrouwenslieden (deelname aan de landelijke LCvV is niet verplicht namelijk, wel aan een geschillencommissie).

Gezien het feit dat de Minister de eerste en derde motie niet ontraden heeft verwachten wij dat deze ook door het Ministerie uitgevoerd worden. Over de tweede motie zal hij zich nog beraden indien de amvb gemaakt wordt. Een amvb waarin alle uitzonderingen worden vastgelegd. Het ontwerp van die amvb komt nog terug in de Tweede Kamer

Eerste Kamer

De “wetgevingsrace” is echter nog niet gelopen. Ook de Eerste Kamer moet nu nog met het wetsvoorstel instemmen. Het wetsontwerp is direct na de stemmingen in de Tweede Kamer doorgestuurd. Onduidelijk is op dit moment wanneer de Eerste Kamer het wetsontwerp plenair zal behandelen. Op 27 november zal de Vaste Commissie VWS een procedure vaststellen. De vraag is of de verschillende fracties er wel of niet uitgebreid tegen aan willen gaan alvorens het wetsontwerp plenair behandeld wordt. Bijvoorbeeld eerst, zoals de Tweede Kamer deed, een uitgebreide ronde met schriftelijke vragen waar de Minister dan weer op moet antwoorden. Indien dat niet nodig bevonden wordt gaat het sneller en wordt het wetsontwerp in één keer plenair behandeld. Wij schatten vooralsnog in dat het wetsontwerp uiterlijk in het voorjaar van 2019 behandeld wordt. Hopelijk nog voor het moment dat de Eerste Kamer op reces gaat in verband met de verkiezingen van de Eerste Kamer op 27 mei 2019. Je weet immers nooit of gewijzigde politieke verhoudingen in de Eerste Kamer er toe gaan leiden dat het wetsontwerp teruggestuurd wordt (wat overigens ook kan gebeuren indien de Eerste Kamer het wetsontwerp behandelt voor het op reces gaat).